

ART COLLEGIUM NICOLAUS ORCHESTRA (ZUŠ J. L. BELLU)

1. husle: *Matúš Mravec, Paula Štofčíková, Ivana Vavrovičová, Martin Hollý, Martin Moravčík, Ľubomír Hollý, Viera Herbortová*

2. husle: *Laura Štepitová, Michaela Kubincová, Elia Fiamin, Lea Pačajová, Katarína Dundeková ml.*

3. husle: *Katarína Feriancová, Zdeňka Marková, Katarína Dundeková st.*

violončelo: *Sarah Kováčiková, Katarína Štásová*

flauta: *Lýdia Kokavcová, Lucia Bencúrová, Milan Brunner*

trúbka: *Ratislav Macko, Jaroslav Guráň, Jakub Jaško*

trombón: *Erik Bunta*

elektrická gitara: *Ivan Jurkovič*

basgitara: *Beáta Kyčinová, Václav Hubený*

klavír: *Marta Brunnerová*

keyboard: *Želmíra Chovancová*

organ: *Metod Rakár*

tympany, bicie nástroje, percusie, zvoný: *Juraj Raši*

SPEVÁCKY ZBOR TATRAN

soprán: *Zuzana Brtišová, Janka Cuprová, Mária Kompišová, Magda Mišíková, Ivica Multáňová, Jelena Ničová, Elena Plachá, Jana Repová, Iva Tomčíková, Viera Kořínková, Eva Hollá, Miroslava Smrečanová, Ľubica Uličná*

duch staviteľa: *Miriám Púčková - soprán, Peter Adamov - barytón*

alt: *Alexandra Ďubeková, Drahomíra Krajčíriková, Beata Malátková, Iva Nedelská, Ružena Uhelová, Katarína Valašíková, Eva Zahradníková, Renata Paschová*

tenor: *Ján Brtiš, Ján Lukačko, Daniel Zárevúcky, Július Maličky*

bas: *Vladimír Antošovský, Ján Janoška, Jozef Škorupa, Ľubomír Zárevúcky, Jaroslav Cais, Ján Teplický*

MĽÁDEŽNÍCKY ZBOR (ZUŠ J. L. BELLU)

Ema Berníková, Tereza Filová, Natália Hollá, Petra Hrušková, Ivana Jančíková, Zuzana Martinková, Tímea Petričková, Beáta Knapcová, Veronika Laheje, Lucia Martišová, Žofia Kráľová, Ema Kögelová, Danka Droppová, Martina Škáchová, Barbora Smiešková

HERCI DIVADLA APOSTROP (ZUŠ J. L. BELLU)

HERCI DIVADLA GASPAREGO

Mikuláš Šándorfy: *Ľubomír Raši ml.*

Imrich Mérey de Mere: *Stanislav Štofčík*

Štefan Hosútoty de Hosútot: *Stanislav Kaľavský*

Mikuláš Orlé z Kravian: *Miroslav Porubán*

Beňadik Pograň de Nemes Kürt: *Jozef Košík*

taliánsky staviteľ: *Samuel Žiaran*

vojaci: *Slávka Bencúrová, Paulína Hrbatá, Yeva Maria Gurska, Henrieta Chomová*

DANCEMÁNIA

Magdaléna Zai: *Erika Marušinová*

Dvorania, mnísi: *Daniela Gärtnerová, Lucia Chrapčiaková, Lucia Jurkuliaková, Emma Oberučová, Simona Hazuchová, Radka Polečová, Petra Polečová, Nikola Dvorščáková, Ivana Liptáková, Martina Paulusová, Martina Rusinová, Viktória Palovičová, Anna Mária Volajová, Stanislava Spilá, Michaela Matejková, Emma Almanová, Barbora Bendíková, Martina Škovranová*

odborná spolupráca: *Peter Vítek*

hlas zvukových predelov: *Stanislav Štofčík*

javiskové rekvizity: *Jana Mikitová, Eva Dudzíkova*

technická asistancia: *Bedrich Herbort, Dušan Švec, Martin Chmúra*

choreografia: *Alena Štulrajterová, Jana Bachtíková*

dirigent: *Ľubomír Raši*

réžia: *Ján Kuráň*

námet, scenár, hudba, hudobné naštudovanie: *Ľubomír Raši*

u. fond
na podporu
umenia

Projekt z verejných zdrojov
podporil Fond na podporu
umenia

Magdaléna Zai

Ľubomír Raši

Skladba pre orchester, miešaný zbor
a scénický tanec

1 **Magdaléna Zai de Csömör et Kék-kő** sa narodila v Csömöri (Maďarsko) v rodine významného šľachtica a vojaka Františka Zai a Barbory Bánfyovej asi v roku 1561. Vyrastala na majetkoch otca v rodisku a v Uhrovci. Detaily z jej detstva a mladých rokov sa nezachovali.

Môžeme sa ale oprávnenene domnievať, že prežila na hrade Uhrovec svoju prvú lásku asi so synom uhorských šľachticov, ktorého sa aj so súrodencami ujali Zaiovci potom, čo ich otec zahynul v boji proti Turkom. Predčasná smrť jej rodičov a nešťastne ukončená láska mali zaiste vplyv na mladú Magdalénu.

Životným zlomom bol pre ňu sobáš s barónom **Žigmundom Balašom** z Balážskych Ďarmot, ktorý bol od roku 1597 spolu so svojim bratom Imrichom záložným pánom Nového hradu a panstva v dnešnom Liptovskom Hrádku. Žigmund bol podľa všetkého krutým pánom, tak ako jeho predkovia Ján a Valentín Balaša a zrejme bol taký aj ako manžel.

Po smrti Žigmunda jeho podiel zdedila vdova Magdaléna Zaiová a druhý podiel po Žigmundovom bratovi Imrichovi zostal voľný. Ten získal dvorný radca Mikuláš Šándorfy v roku 1599 do zálohu od kráľa Rudolfa II. za 30 011 zlatých.

2 Dvorný radca **Mikuláš Šándorfy** sa čoskoro s Magdalénou oženil. Mikuláš mal vplyv na kráľovskom dvore a bol dosť bohatý na to, aby milovanej žene v najlepších rokoch poskytol všetok komfort. Usadili sa v stredovekom hrade, ktorý však už modernej dobe nevyhovoval, aj napriek tomu, že ho Balašovci niekoľko rokov pred tým dali prestavať a opraviť. Manželia Šándorfyovci sa preto rozhodli v blízkosti stredovekého hradu postaviť renesančný kaštieľ.

V tomto období sa na hrade šírili reči o lúboštnom romániku Magdalény s talianskym architektom, ktorý riadil stavbu kaštieľa. Boli to iba reči, alebo slepá závišť, to sa dnes už asi nedozvieme, ale na obranu Magdalény treba povedať, že hrad a svoju povest dokázala ubrániť so všetkou rozhodnosťou.

Stavba bola dokončená v roku 1603, ale jej manžel Mikuláš Šándorfy sa jej dokončenia asi nedožil.

3 O uprázdnené miesto nového záložného vlastníka hradu sa uchádzajú dvaja vážni záujemcovia. A možno nielen ako majetní donátori, ale aj ako obdivovatelia hradnej pani Magdalény.

Imrich Mérey de Mere – vysoký kráľovský úradník a Beňadik Pograň de Nemes Kürt (Zemianske Sady) – uhorský barón, veľký protiturecký bojovník, vojak telom a dušou.

Magdalénino srdce a ruku si nakoniec získal muž jemnejších spôsobov Imrich Mérey de Mere. Ich manželský zväzok vytrval 3 roky, až kým ho neukončila v roku 1611 jeho smrť.

4 Po troch rokoch sa však uprázdnilo miesto záložného pána hradu. Hrad a ruku Magdalény si nakrátko v roku 1608, na jeden rok, získal kráľovský komisár a spišský kapitán barón **Štefan Hosútoty de Hosútot**. S Magdalénou si rozumel nielen ako provízor – správca hrádockého panstva, ale zdieľal s ňou aj rovnaké názory na búrlivé udalosti a pohyby spoločenského a náboženského života.

Aký bol ten jeden rok manželstva? Možno plynul kľudne, v rozhovoroch, v oživovaných spomienkach manžela z jeho búrlivých mladých rokov spišského kapitána, ktoré dokresľovali atmosféru horiaceho praskajúceho dreva v krbe a čaše dobrého vína. Možno...

5 Magdalénina myseľ sa začína postupne uberať od pozemských starostí aj smerom k nebeskému kráľovstvu. V roku 1610 dáva prestavať farský kostol panstva v Dovalove a podľa ústnej tradície na svoje náklady dala vybudovať aj svoju budúcu kryptu.

V roku 1611 sa vydala opäť za nového záložného vlastníka polovice panstva - čerstvého vdovca **Mikuláša**

Orlé z Kravian, rodáka z Veľkého Medera. Orlé kariéru začínal ako vojak a neskôr sa zúčastnil viacerých bitiek s Turkami. Početné úspechy na bojisku ho priviedli k veľkému majetku, ktorý sa rozkladal v ôsmich stoliciach Uhorska. Po skončení vojenskej dráhy sa stal radcom Spišskej komory a putnockým kapitánom. V roku 1615 kúpil dom v Prešporke, ale v nasledujúcom roku jeho ďalšie plány pretrhla smrť. Zomrel na Novom hrade 30. apríla 1616. Pochovaný bol v krypte kostola v Dovalove.

6 Jednou z najvýznamnejších udalostí v dejinách hradu bola krátkodobá úschova uhorskej kráľovskej koruny v priestoroch hradu v zime na konci roka 1622. Táto zodpovedná úloha mohla byť zaiste zverená len spoľahlivej a „korune vernej“ osobe vo vtedajších nepokojných časoch protihabsburských povstaní.

Magdaléna Zai prežila svojho posledného manžela Mikuláša Orlé asi o 13 rokov. Zomrela niekedy po roku 1629 vo svojom sídle – kaštieli v Lipt. Hrádku. Miesto jej posledného odpočinku nie je známe a vzniklo okolo neho viacero legiend. Podľa jednej z nich bola pochovaná aj s významnými dokumentami ku dejinám hradu a panstva. Pravdepodobne je však pochovaná v krypte rímskokatolíckeho kostola v Dovalove po boku svojho posledného manžela.